

דרשת הנבנה למתן תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

בבית המדרש אמונת ישראל בארא פארק

יום ג' נשא א' תשפ"ג לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך ווען - גליון אלף רס"ה

יכולים הם לקדם פני ה' ולהשיג השגה מה יותר משאר העם, ואין בזה עוול, הלא זה ממצות בן על האב ללמדו תורה (קידושין כט.), ומכל מקום לא שינה משה רבינו ע"ה להקדים מעלת בניו על בני ישראל ח"ו אפילו כרגע ע"כ.

ולמדים אנו מזה, כי כל שעה שהאדם מקדים להכין עצמו לקבלת התורה, יש בזה חשיבות נורא, שיזכה להשיג יותר כשירד ה' על הר סיני, עד שיש קונה עולמו ברגע אחד ממש. והיה משה יכול להתבודד בפני עצמו ולהכין עצמו ביראת הרוממות, ולקרוא לבניו ולהודיעם קודם, ויזכו להתעלות יותר בנתינת התורה, ומשה רבינו ירד מן ההר אל העם, להכין כלל ישראל לקדשם לקראת מתן תורה, כי זה עולה יותר בחשיבותו מלהביט אז על עסקי עצמו או על עסקי בניו.

*

צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה, בעטרה שעטרה לו אמו, ביום חתונתו וביום שמחת לבו (שיר ג-יא), ביום חתונתו זה מתן תורה (תענית כו:). יום מתן תורה היא הנישואין של כנסת ישראל עם התורה וקוב"ה. וכמו שבגשמיות לא טוב היות האדם לבדו, אעשה לו עזר כנגדו (בראשית ב-ח), ושרוי בלא אשה שרוי בלא שמחה בלא ברכה בלא טובה וכו' (יבמות סב:). כן הוא האדם בלי תורה, השרוי בלא תורה לא טעם טעם של שמחה אמיתית, כל ימיו צער

פותחין בכבוד האכסניא, אכסניא של תורה, בית שמגדלין בו תורה ותפלה, עדה חשובה שזוכין לשמוע דא"ח תמידים כסדרן מרבם הגדול, משיירי כנסת הגדולה, ה' יאריך ימיו ושנותיו. בית המדרש שקירות הבית ספוגים באהבת תורה ויראת שמים, ותפלות חמימות הבאות מלב, קשה מאד לעמוד במקום גדולים ולדבר. אבל קשה עוד יותר לסרב לגדול. ובפרט כאשר עומדים סמוך ונראה לזמן מתן תורתנו, עומדים בשלשת ימי הגבלה, שאמר ה' למשה, לך אל העם וקדשתם היום ומחר וגו', והיו נכונים ליום השלישי, כי ביום השלישי ירד ה' לעיני כל העם על הר סיני וגו'. וירד משה מן ההר אל העם, ויקדש את העם וגו' (שמות יט-ז). וברש"י מן ההר אל העם, מלמד שלא היה משה פונה לעסקיו, אלא מן ההר אל העם ע"כ. הרי לימד לנו משה רבינו, כי בזמן שצריכין לקדש העם להכין עצמם למתן תורה, יש לפנות עצמו מכל העסקים, וללכת להעם לקדש אותם.

ובדרשות חתם סופר (רפה:) כתוב לבאר, דאין צריך לומר שלא פנה אל עסקי עולם הזה שבביתו, כי גם שום אדם לא יעשה כן אפילו למלך בשר ודם, ואיך יעלה על הדעת שמשה רבינו ע"ה יעשה כן למלך מלכי המלכים הקב"ה. אבל הענין, להיותו הולך ובא, ומצות קידוש ופרישה והגבלה בידו, וידוע כי העיקר בזה היא המחשבה ועיון, ויש קונה עולמו ברגע אחד ממש, אם כן היה מהראוי להקדים הצינוי לבניו ובני ביתו, ועל ידי קדימת שעה ההיא

ומכאוב לרדוף תענוגי עולם, אשר לא ימצא בהם סיפוק לעולם, אלא כצמא ששורה מים מלוחים, שמשביע לרגע, ונעשה צמא יותר.

וַיֵּה השבועות הבא עלינו לטובה, אינו רק זכרון ליום חתונתנו, כמו שעושים 'אניווערסערי', אלא בו תהא 'יום חתונתנו' ממש, ואנו עומדים כעת ימים אחדים קודם החתונה שלנו עם התורה וקוב"ה, והיום 'הזה' באו מדבר סיני, שבכל שנה יהיו בעיניך כחדשים, לא רק בדמיון, אלא יש מתן תורה מחדש, עד שצדיקים היו זוכים לשמוע קולות וברקים. ונישואין אלו אינם באונס, בכפיית הר כגיגית. וגם אין זה זיווג שני או שלישי, אלא זהו גם 'יום שמחת לבו'. וכאשר אדם נושא אשה, מאז כל מעיינו הוא רק על ביתו ובני ביתו, על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו (שם ב-כד). וכל היום אינו מסיח דעתו מביתו, וכאשר נוסע ממקום למקום, הוא קורא על הטלפון לידע מה מתרחש, כן התורה אנו מאורסת לה, והגית בו יומם ולילה, וכל מעיינו תהא בו.

*

חז"ל אמרו אין טוב אלא תורה (אבות ו-ג). וחוף מפשוטו, שיש דברים שהם ערבים לאדם אבל יתכן שאינו טוב לו, ויש דברים מועילים אבל במציאותו אין הרגשת טעם, לא כן היא התורה, אין בעולם דבר טוב יותר ממנה, מתוקה מדבש ונופת צופים, נחמדים מזהב ומפז, ונותנת חיים לעושיה. אמנם יש לרמוז בזה עוד, כי במתן תורה היה קפיצת הארץ וגם קפיצת השמים. דאיתא בגמרא (שבת פו:) ביום הזה באו מדבר סיני (שמות יט-א), שביום שנסעו מרפידיים באו למדבר סיני ע"ש. הרי שביאתם לסיני היה בקפיצת הארץ.

עוד היה שם קפיצת הארץ, דאיתא באור החיים הק' (שמות יט-כ) וירד ה' על הר סיני אל ראש ההר, דכאשר התחיל ה' להוריד שכונתו, רעש ההר ועלה לקראתו כעבד רץ לפני רבו. וזה הוא שיעור הכתוב, וירד ה', ועדיין לא גילה הכתוב לאיזה מקום ירד, והודיע פעולת ההר, הגם היותו דומם, שנעשה בעל חי ועלה קודם שיגיע עדין. ואחר

כך הודיע הכתוב לאיזה מקום ירד, ואמר אל ראש ההר, הא למדת שעלה ההר קודם הגעת שכונת ה' אל ראשו ע"כ. [וכן הוא גם בפרקי דרבי אליעזר (פרק מא), ובתרגום יונתן (יט-יז)]. וכמו כן היה קפיצת שמים, שירדה למטה, כמבואר ברש"י (יט-כ) וירד ה' על הר סיני, יכול ירד עליו ממש, תלמוד לומר (כ-יט) כי מן השמים דברתי עמכם. מלמד שהרכין שמים העליונים והתחתונים והציען על גבי ההר, כמצע על המטה, וירד כסא הכבוד עליהם ע"כ.

והנה מצינו באליעזר עבד אברהם שאמר, ואבוא היום אל העין (בראשית כד-מב), וברש"י היום יצאתי והיום באתי, מכאן שקפצה לו הארץ (סנהדרין צה). ע"כ. ופירש מן הבעל שם טוב זי"ע, דאיתא בספרי קבלה, שהשם של קפיצת הארץ הוא אהו"ה, היוצא מראשי תיבות של א'ת ה'שמים ו'את ה'ארץ (בראשית א-א). וכמו כן הראשי תיבות של ו'אבוא ה'יום א'ל ה'עין, הוא גם כן שם הנ"ל, וזהו 'מכאן' מהשם הנרמז כאן, קפצה לו הארץ ע"כ (הובא בעבודת ישראל שם, ובאודב ישראל בליקוטים).

והרה"ק מוהרי"ד מבעלזא זי"ע הוסיף עלה בפירושא דקרא, ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדוניו וילך, וכל טוב אדוניו בידו, ויקם וילך אל ארם נהרים (כד-י). שאברהם מסר לו השם הזה של קפיצת הארץ, במה שאמר לו ואשביעך בה' אלקי ה'שמים ו'אלקי ה'ארץ, ר"ת אהו"ה. ושם זה עולה במספרו כמספר טו"ב. וזהו וכל טו"ב אדוניו בידו, שלקח עמו השם אהו"ה שעולה כמנין טו"ב, ועל ידי זה ויקם וילך, גם כאשר קם ועמד במקומו היה הולך, שקפצה לו הארץ ודפח"ח (וכן הוא בצמח דוד שם).

וזה נרמז גם במתן תורה, ביום 'הזה' באו מדבר סיני, 'הזה' עולה בגימטריא 'אהו"ה', לרמוז שקפצה להם הארץ מרפידיים עד סיני. – וזהו הרמז אין טוב אלא תורה, כי 'טוב' היא השם של קפיצת הארץ, וזאת היתה במתן תורה, ישראל קפצו לסיני, והר סיני קפצה למעלה לקבל פני מלך, והשמים קפצה למטה לירד על ההר.

*

אמנם היה עוד קפיצת הארץ במתן תורה, כמו שכתוב בילקוט ראובני (פ' יתרו אות ג) בשם המדרש, דבשעת קבלת התורה נעקר הר המוריה ובא למדבר כדי שתנתן התורה על מקום המעולה הזה ע"כ. וכן הוא במדרש (תהלים סח) אמר רבי יוסי מהר המוריה נתלש כחלה מעיסה עד מקום שנעקד יצחק אבינו. אמר הקב"ה הואיל ויצחק אביהם נעקד עליו, נאה לבניו לקבל עליו את התורה ע"כ.

וכבר דברנו בטעמו, על פי מה שמסופר על הרה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע, שעמד פעם בשיחה עם גאון אחד, והודיעו לו כי הרה"ק בעל צמח צדיק מוויזניץ זי"ע בא לבקרו, והפסיק משיחתו ויצא לקבל פניו. וכאשר העירו לו למה עשה כן, השיב כי הקב"ה יש לו שני הרים חשובים, הר סיני שניתנה עליו תורה, והר המוריה שנעקד עליו יצחק, וכאשר נבנה בית ה' בחר ה' בהר המוריה טפי מהר סיני, כי הפושט צוארו לה' במסירת נפש חביב לפניו יותר ע"כ. ולכן כעת הביא ה' הר המוריה להניחו על הר סיני לקבלת התורה, להורות לבני ישראל כי יש לקבל דברי ה' במסירת נפש, עד שיהא מוכן לפשוט צוארו על ציווי ה'.

אך יש לומר בזה עוד, דאיתא בגמרא (סוטה ה.) מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח (ישעיה נז-טו), רב הונא ורב חסדא, חד אמר אתי דכא [אני מגביהו עד ששוכן אצלי, והיינו אשכון את דכא], וחד אמר אני את דכא [אני מרכין שכינתי אצלו]. ומסתברא כמאן דאמר אני את דכא, שהרי הקב"ה הניח כל הרים וגבעות והשרה שכינתו על הר סיני, ולא גבה הר סיני למעלה. אמר רב יוסף לעולם ילמד אדם מדעת קונו [לאהוב את הנמיכות], שהרי הקב"ה הניח כל הרים וגבעות [כגון תבור וכרמל שבאו שם] והשרה שכינתו על הר סיני ע"כ. הרי לנו כי מתן תורה על הר סיני בא ללמד אותנו על מדת ענוה ושפלות רוח.

ולעומת זה הר המוריה גבוה מכל הרי ארץ ישראל, כמו שאמרו (סנהדרין פז.) וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך בו (דברים יז-ח), מלמד שבית המקדש גבוה מארץ ישראל [וקמת ועלית אל המקום, שמע מינה אין לך עיר בארץ ישראל שאין ירושלים גבוה ממנה], וארץ ישראל

גבוה מכל הארצות ע"כ. ואברהם אבינו התפלל, שאין כבודו של מלך לשכון בעמק ונעשה הר, אשר יאמר היום בהר ה' יראה (תנחומא וירא כב). ואם כן הר סיני והר המוריה הם שני הפכים, שהרי הר סיני רומז על ענוה, והר המוריה גבוה מכל הרי ארץ ישראל.

וכתוב בדרשות חתם סופר (לשבועות רצד. ובנדמ"ח דרוש כב) דהענין בזה, כי הצורך לעבודת ה' להיות ויגבה לבו בדרכי ה' (דברי הימים ב יז-ו), ומוטל עלינו להבין ולהשכיל גודל כבודנו, אתה בחרתנו מכל העמים אהבת אותנו, ולעומת זה יהיה עניו בעצמותו, ענוותן ושפל ברך. וזהו שאמר הכתוב (תהלים לו-ז) צדקתך כהררי א-ל, רומז על שני ההרים של א-ל, הר סיני והר המוריה, שצדקתך יהיה כצירוף ב' הררי א-ל. ולכן סיני מרי"ה גימטריא שכינ"ה ע"כ.

ולכן כיון שלקבלת התורה צריכה לישראל שתי המדות, מצד אחד מדת הענוה, שנמשלו דברי תורה למים דכתיב (ישעיה נה-א) הוי כל צמא לכו למים, לומר לך מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך, אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה (תענית ז.) ע"ש. ולעומת זה לידע גודל מעלת נפשו, חלק אלקי ממעל, אשר ישראל נותנין כח בפמליא של מעלה, וכל פעולת מצוה שעושה הוא עושה רושם בגבהי מרומים, אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו. על כן הרכיב ה' במתן תורה שני ההרים הללו, הר סיני נמוך שבהרים, והר המוריה גבוה שבהרים, ועליהם נתן תורתו, ללמד אותנו כי לתורה צריכין שתי המדות הללו.

וי"ש לומר דלכן נאמר כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים (ישעיה לג-ג), שהשגת חכמת התורה היתה ביותר בציון. וכאשר יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין וגו', וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' וגו' (דברים יז-ח). כי על הר המוריה ירדה שכינה למטה ליתן התורה לישראל, ולכן המקום מסוגלת להשיג שם השגה יתירה בתורה. ואם אמרו (ירושלמי מועד קטן ג-א) מקלו של רבי מאיר היתה בידי, והיא מלמדת לי דעה ע"ש, מכל שכן הר

מקול מנהג העולם, שכל זמן שהוא מאריך לתקוע, קולו מחליש וכוהה, אבל כאן הולך וחזק מאד ע"ש. ויש בזה רמו למשה ולחכמי ישראל הבאים אחריו, כי גם מה שבטבע היו קול חלוש ולא נשמע, מכל מקום אם ישמיע קול ה', יהיו דבריו נשמעים. וממה שאנו רואים אשר קול השופר היה הולך וחזק מאד, שלא כדרכי הטבע שהקול נחלש ולא נשמע, כן יהא תמיד כאשר משה ידבר, אז האלקים יעננו בקול, שיוכל להשמיע קולו, ויהא דבריו נשמעים.

וְלַעֲנִינֵינוּ, כולנו עומדים בתפלה, אשר 'משה' ידבר [שמו של המשגיח שליט"א], ולאין אונים עֲצָמָה ירבה (ישעיה מ-כט), והאלקים יעננו בקו"ל, כבר רמזו שנוטריקון ו'רפואה קרובה ל'בוא (שבת יב.). ואמרו (ברכות יב:) כל שאפשר לו לבקש רחמים על חבירו ואינו מבקש נקרא חוטא. אמר רבא אם תלמיד חכם הוא צריך [חבירו] שיחלה עצמו עליו ע"ש. והכוונה, שהחכם משפיע תורה ויראה לכל סביביו, הן בדיבורו והן בהנהגתו יום יום, וכמו שפירשו ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה וגו' (דברים יג.). ובגמרא (שם לג:) אטו יראת שמים מילתא זוטרתא היא, ומשני אין לגבי משה מילתא זוטרתא היא ע"כ. שהכוונה כאשר מסתובבים אצל רבי כמשה, אז לכל אחד יראה מילתא זוטרתא, כי נשפעים ממנו חיות דקדושה לתורה ועבודה, עד שיהא נחשב החכם חלק מחיותו, וכמו אבר מגופו. וכאשר החכם חולה, צריך להחשיב כאילו הוא עצמו חולה, וכמו שאחד מאבריו החשובים נחלש וכואב, ועל זה אמרו צריך שיחלה עצמו עליו, כאילו הוא עצמו חולה.

וְעַל זה אנו מתפללים, בשעה שאנו נכנסים לימי מתן תורה, ביו"ם הזה באו מדבר סיני, ביו"ם נוטריקון מ'שה ידבר ו'האלקים יעננו ב'קול, שנוכל לשמוע דברי אלקים חיים עד עולם, אשרינו מה טוב חלקנו, ומה נעים גורלנו. ועל ימים הללו נאמר (ירמיה ב-ב), כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעוריך 'אהבת כלולותיך', לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה. ויתן ה' שנוכל לקבל התורה מחדש, כאילו היום ניתנו, ויוכל כל אחד למלאות התפקיד אשר עבורו נברא, עדי נזכה לראות בישועתן של ישראל בב"א. ■

ה' שנתן עליה התורה מלמדת דעה. לא כן הר סיני שאינו במקום ישוב בני אדם, ולא עוד, אלא שבספר חכמת שלמה (פ' יתרו תצ.) להגאון רבי שלמה קלוגער זצ"ל כתוב, דהר סיני אחר שניתן עליו התורה, לא היה העולם כדאי לו, ונגנו ובא הר אחר במקומו ע"ש. ולא נשאר לנו ממתן תורה רק ההר הבית, ולכן מציון דייקא תצא תורה. ושם הוא שורש תורה עם מסירת נפש יחד, שזהו עבודת האדם.

*

וְאָמַר ה' למשה וקדשתם היום ומחר, שבכל יום יש להעלות על הזכרון שיש עוד מחר לאחר זמן, והתקן עצמך בפרוודור כדי שתכנס לטרקלין, אשר אין מלויך לו לאדם לא כסף ולא זהב אלא תורה ומעשים טובים בלבד, ורק כאשר זוכר היום גם על יום המחר, אז יקדש עצמו בתורה ועבודת ה'.

וְיֹסֵפֶר על בן תורה שהוצרך לצאת מן הכולל לצורך פרנסה, והציעו לו משרה בבית מושב זקנים, לישב עם הזקנים ולסעודם. לאחר זמן קצר עזב פרנסתו ובא חזרה ללמוד בכולל. ואמר כי בהיותו שם, היו הזקנים מספרים לו צער לבבם, אחד אמר לו, בהיותי בימי הנעורים עשיתי מסחרים גדולים, ועבור זה היו טרדותי גדולים, ולא לקחתי לי זמן לעסוק בתורה, ונשארתי עם הארץ. מכל הון שלי לא נשאר לי מאומה, אני יושב בטל כל היום, בבוקר יאמר מי יתן ערב. ואני מקנא הזקני תלמידי חכמים כאן, שהם יושבים והוגים בתורה, ומוצאין שם סיפוק רב. ועל דרך זה סיפר לי זקן אחר, בנעורי אספתי הון רב, ומה יש לי עוד מזה עתה, הבנים שלי משתעשעין ומתענגים מכל טרחותי, ואני יושב גלמוד כאן כזקני עם הארץ. וכאשר שמעתי זאת חשבתי, אני לא רוצה להיות כמותם, ולהתחרט בימי זקנותי, ואני חוזר ללימודי, וה' יעזור.

*

וְיִהְיֶה קול השופר הולך וחזק מאד, משה ידבר והאלקים יעננו בקול (יט-יט). ולכאורה הוי ליה למימר בלשון עבר, משה דבר והאלקים ענהו בקול, ולמה אמר לשון עתיד 'משה ידבר'. אך מבואר ברש"י כי בקול הזה היה שינוי